

regering ævred, og den eneste naturlige afløser var - Cavour, der blev kraftigt støttet af England. Han spildte ikke tiden.

Tidligt i 1860 blev Frankrig af englænderne presset til at acceptere, at Toscana og "Emilia" (en helt nydannet, og i høj grad midlertidig stat, bestående af Parma, Modena og Romagna) ved folkeafstemninger selv kunne bestemme deres skæbne. For at takkes Napoleon lovede Cavour, at Nice og Savoia alligevel skulle tilfalde Frankrig - selv om aftalerne i Plombieres var blevet brudt med fredsaftalen i Zürich.

De foreløbige regeringer lavede tyk, ensidig propaganda for et ja til Piemonte. Alle mænd over 21 år fik stemmeret denne ene gang. Bønder blev tvunget til at være rent stemmekvæg. Det gav et rungende *Ja* for tilslutning. Regeringerne erklærede hurtigt herefter, at områderne nu var dele af kongeriget Piemonte. Anneksionen af Romagna medførte, at paven straks bandlyste Cavour og Vittorio Emanuele. Kort efter blev Savoia og Nice indlemmet i Frankrig. Garibaldi var rasende. Han stammede fra Nice - og var blevet valgt ind i Piemontes parlament for sin fødeby. Han opgav ret hurtigt en plan om oprør i Nice. Men i den ophidsede sindstilstand lod han sig et par uger senere overtale til en helt anden aktion, som gav genlyd over hele Europa.

På få måneder, efter at Cavour var vendt tilbage, var hans politik lykkedes over al forventning. Der manglede nu kun Veneto. Men han håbede, at stemningen blandt stormagterne - og især i Frankrig - kunne åbne for en tilslutning i løbet af nogle år, hvis man lod være at provokere. Derfor ønskede han først og fremmest ro i støvlelandet. Og han havde stadig intet ønske om hele Italiens samling. Han forestillede sig derimod det stærkt udvidede Piemonte som den udfarende kraft. Det resterende Italien - især Begge Sicilier - burde så være i alliance med Piemonte.

Mazzini og andre republikanere havde imidlertid ikke opgivet tanken om Italiens enhed - trods deres talrige nederlag. De var stadig overbeviste om, at det skulle opnås gennem en omfattende revolution. Lige som i 1848 mente Mazzini, at Sicilien burde være udgangspunktet. Han havde stadig en - noget overdreven - tro på sicilianernes nationalfølelse og oprørsvilje. Han var allerede i kontakt med en gruppe af øens ligesindede, som var klar.

De tusinde

Sicilianere med frihedsdrømme havde prøvet at gøre Syditalien til en

del af konflikten mellem Piemonte og Østrig. Med Francesco Crispi som leder prøvede de at overtale Garibaldi til at stå i spidsen for et togt med landgang på Sicilien. Han var meget i tvivl, bl.a. fordi Piemontes regering klart havde bedt ham om under ingen omstændigheder at forstyrre det diplomatiske spil. Cavour var bange for at provokere stormagterne ved også at erobre Syditalien. Hans holdning var imidlertid meget tvetydig. Bag kulisserne gjorde Cavour alt for at stoppe oprørsplanerne. Men samtidig var hans regering i en svag situation. Afståelsen af Savoia - og især Nice - var absolut ikke populær i det oprindelige Piemonte. Cavour måtte også erkende, at opbakningen til Garibaldi var kraftigt stigende. Derfor valgte den drevne politiker - at lade tingene udvikle sig - og så gribe ind på et senere, mere velegnet tidspunkt.

Garibaldi, som opholdt sig i Torino, gav til sidst – tøvende - sin accept. Derefter gik man straks i gang med forberedelserne til ekspeditionen. Frivillige, hvoraf mange tidligere havde været med Garibaldi, begyndte at melde sig. Han opslog sit hovedkvarter i Quarto, en forstad til Genova, ud mod havet. Ledelsen var ved at være i tidsnød. Ekspeditionen var absolut ingen hemmelighed, og de europæiske stormagter prøvede nu at presse Piemontes regering til at gribe ind. Cavour var derved i et dilemma, for samtidig steg den hjemlige begejstring for togtet, så han turde endnu ikke direkte forbyde ekspeditionen. Men Garibaldi og hans ledelse var klar over, at Cavour til sidst kunne blive tvunget til det. Derfor besluttede de sig for at sætte planen i værk den 5. maj 1860, selv om man langt fra var færdige. Ekspeditionen manglede skibe. Garibaldi fik overtalt én af sine tilhængere, som nu var direktør for et rederi i Genova, til at overlade sig to dampskibe, Piemonte og Lombardo. Men for at direktøren kunne have ryggen fri, blev man enige om at fingere et ”røveri”

Om aftenen den 4. maj stormede Nino Bixio, fra Garibaldis ledelse, med 30 bevæbnede mænd de to skibe, som lå i Genovas havn. Da skibenes besætning blev klar over formålet med angrebet, tilsluttede de fleste sig togtet. Ved daggry lettede dampskibene. Den 5. maj er senere blevet anset som én af milepælene i Italiens samlingshistorie. Ved afgang fra Quarto var der i alt noget over 1000 deltagere. Eftertiden har herfra hæftet navnet *De tusinde* på den berømte ekspedition, selv om Garibaldis styrker senere blev kraftigt udvidet. Fra starten var det noget af et tilløbsstykke for kendte og erfarne revolutionære fra det meste af Europa. Nogle havde været med Garibaldi så tidligt som i Rom 1849. Men det var på ingen måde et bredt udsnit af befolkningen.

Folkeligt billede af *De tusindes* afgang ved Quarto. I virkeligheden var der endnu ikke mange andre end Guiseppe Garibaldi (1807-1882), der bar den senere så berømte røde skjorte. Det var fra nu af, at den karismatiske Garibaldi blev internationalt kendt som den store frihedshelt, nærmest symbolet på kampen for Italiens enhed og frihed

Trods de erfarne var 50 % af deltagerne studerende, og gennemsnitsalderen var 20 år. Der var ikke en eneste bonde med.

Sicilien erobres

Efter en kort afstikker til Toscana for at skaffe våben ankom Piemonte og Lombardo den 11. maj til Marsala, på Siciliens vestkyst. Byen blev indtaget uden kamp. Herfra påbegyndte *De tusinde* deres togt tværs over øen. Garibaldi, den overbeviste republikaner, lod sig udråbe til *Diktator over Sicilien i Vittorio Emanueles navn, konge over Italien* (Dengang havde diktator ikke nogen uhyggelig klang. Det betød blot, at man for en kort, kritisk periode overlod al magt til en enkelt person).

Efter en del diskussion valgte man at gå mod Palermo. Nino Bixio, én af Garibaldi's hærchefer, var allerede højlydt begyndt at bruge slagordet: *Til Palermo – eller til helvede!* Garibaldi og hans nærmeste ledere syntes at have haft sans for PR-værdien af dens slags korte, fyndige talemåder. De blev brugt flere gange under De tusindes togt.

Mens Garibaldi's hær nærmede sig Siciliens hovedby, var ledelsen klar over, at man stod over for en vanskelig opgave. Palermo blev forsvaret af 20.000 Napoli-soldater og byens fort - foruden krigsskibe i havnen. Angriberne, som nu havde 3-4000 mand, planlagde derfor en rigtig Garibaldi-list: En mindre del af hæren skulle begive sig mod syd – ind i landet, under så stort postyr som muligt. Planen lykkedes. Napoli-kommandoen troede, at hele Garibaldi's hær var på vej væk fra Palermo. Nogle af Napolis bedste officerer og soldater blev sendt ud af byen for at forfølge. Alt for sent opdagede de, hvor grundigt de var blevet snydt.

Efter midnat den 26. maj angreb Garibaldi's tropper. Det blev en hård og brutal kamp, ofte udkæmpet fra gade til gade. De forsvarende Napoli-tropper mønstrede trods krigslisten stadig 15.000. Men Garibaldi's folk fik helhjertet og uvurderlig hjælp af Palermos borgere, som bl.a. byggede barrikader, der generede Napoli-hærens fremrykning. Den bombarderede byen voldsomt, men måtte til sidst overgive sig. Den 31. maj blev der underskrevet en våbenstilstand. De kongelige Napoli-soldater skulle forlade Palermo en uge senere. Garibaldi's sejr var total. De Napoli-enheder, som var blevet lokket ud af byen inden angrebet, var vendt tilbage. De tiggede om lov til at lave modangreb. Men de blev fejet til side. Den unge, nye konge, Francesco 2. af Begge Sicilier, havde egenhændigt givet ordre til overgivelsen.

De tusindes ekspedition var hurtigt blevet godt stof for det nyheds-hungrende borgerskab - netop i disse år, hvor mange avisers oplagstal steg kraftigt. Allerede ved slaget om Palermo blev garibaldinerne fulgt af en skare på ca. 20 krigs-korrespondenter, som sendte nyheder hjem til aviser i alle de største europæiske stater. Karl Marx, som var en fremragende journalist, dækkede togtet for det store amerikanske dagblad New York Daily Tribune. Måske skal det tætte medie-opbud ses som en del af forklaringen på, at Garibaldi og hans ledere elskede de korte slogans? De ville gøre sig godt som avis-overskrifter – hvis de da ikke netop er skabt af journalisterne selv.

At regere på Sicilien

Samtidig med erobringen af Palermo var en mindre ekspedition trængt frem gennem det indre af Sicilien, så ca. halvdelen af øen var under

Garibaldi's magt. Nu var han og hans ledere nødt til at begynde at regere, i takt med at Napoli-styret brød sammen på Sicilien. Her havde Garibaldi selv ingen erfaringer. Klogeligt overlod han det til Francesco Crispi, hans nærmeste fortrolige, at danne en foreløbig regering. Crispi, selv sicilianer, havde et indgående kendskab til øen og dens beboere. Det blev værdifuldt nu. Men problemerne meldte sig. Det havde under togtet hurtigt vist sig, at den brede befolkning, som Garibaldi havde opfordret til oprør, ofte havde helt andre forventninger til *De tusindes* erobringer end ham selv. Der lå sjældent store nationale følelser bag. De sicilianske bønder, der meldte sig som frivillige i Garibaldi's hær, havde meget konkrete ønsker: Landreformer, så de fattige bønder kunne få jord. Flere steder gik bønderne over til selvtægt, dræbte godsejere og plyndrede deres ejendomme. Der lå flere århundreders benhård undertrykkelse bag den frustration, som udskejelserne var udtryk for. De oprindelige garibaldinere, som ofte kom fra helt andre sociale lag, havde ingen forståelse disse lokale opstande. Og for Garibaldi var det vigtigt at vise over for omverdenen, at hans togt ikke blot var et vildt og ukontrolleret oprør. Derfor slog Garibaldi's ledere hårdt ned. Bixio lod, til skræk og advarsel, 17 bønder hænge efter landsbyens plyndringstogt. Men mange fattige sicilianere reagerede ved at flygte op i bjergene for at tilslutte sig regulære røverbander. En række af de store godsejere så til gengæld Garibaldi som deres eneste redning mod deres egne bønder og landarbejdere - og tilsluttede sig foreløbigt hans oprør.

Stop Garibaldi

Garibaldi's togt blev nøje fulgt i de europæiske hovedstæder. Frankrig, Østrig, Preussen og Rusland sendte skarpe protestnoter til Piemonte-regeringen.

Revolutionerne i 1848-49 var langt fra glemt. De autoritære regeringer så ikke med milde øjne på et erobringstogt, der truede en legal kongemagt.

Piemonte var i en katterpine. Cavour havde, få dage før *De tusinde* satte ud fra Quarto, forsikret den franske udenrigsminister om, at der absolut ikke ville blive nogen ekspedition. Han prøvede over for de udenlandske kritikere at forsvare sig med, at Piemontes regering ikke kunne holdes ansvarlig for, at en eventyrer gik i land på Sicilien, når hele den kongelige Napoli-flåde ikke kunne standse ham.

Cavour havde i begyndelsen hånligt kaldt Garibaldi's succesfulde ekspedition for en "udflugt". Nu gjorde han alt, hvad han kunne for at mindske generalens magt, samtidig med at Piemonte-regeringen søgte

at drage fordel af Garibaldi's nuværende erobringer. Cavour sendte en betroet medarbejder til Sicilien. Men med sin dominerende væremåde gjorde denne sig grundigt forhadet. Garibaldi lod ham udvise fra øen, anklaget for sammensværgelse. Forholdet mellem garibaldinerne og Piemontes regering var dybfrossent.

I mellemtiden var *De tusindes* hær blevet kraftigt forøget. De frivillige kom især fra fastlandet. Ekspeditionen kunne fortsætte. Crispi opfordrede indtrængende Garibaldi til at erobre selve Syditalien – og derefter Kirkestaten med Rom.

Den 20. juli havde Garibaldi's tropper kontrollen over hele Sicilien og forberedte sig til at sætte over til fastlandet. Imens prøvede Cavour på flere måder at afværge fremmarchen. Piemonte havde sendt en flåde mod syd. Den fik ordre til at forhindre nogle af Garibaldi's tropper i at gå i land i Kirkestaten. Samtidig havde Cavour forsøgt at fremme en opstand blandt moderate kredse i selve Napoli. Oprøret skulle bruges som modvægt til Garibaldi's indflydelse – hvis eller når han satte over strædet.

Cavour havde i denne omgang ikke held med sine planer. Nu prøvede han det sidste træk: Vittorio Emanuele. Cavour fik kongen overtalt til at skrive til Garibaldi, for at få ham til at standse ved Messina-strædet. Cavour kendte Garibaldi's hengivenhed for kongen, på trods af generalens republikanske indstilling. Men Garibaldi svarede – høfligt – at det var hans pligt for Italien at fortsætte togtet. Meget tyder på, at Vittorio Emanuele hemmeligt lod Garibaldi vide – at han, kongen, støttede generalens planer om at gå videre mod Napoli. Vittorio Emanuele hadede stadig sin dynamiske regeringschef og modarbejdede ofte hans initiativer.

Den 18. august 1860 gik Garibaldi's hovedstyrke over Messina-strædet. Hæren var nu vokset til ca. 20.000 mand. De kunne drage frem næsten uden problemer. Ofte overgav de kongelige officerer sig uden kamp. Der var panikstemning ved hoffet i Napoli. Francesco 2. blev klar over, at mange af hans nærmeste ministre og rådgivere var ved at falde fra ham. Han forlod nu Napoli for at mødes med resterne af den kongelige hær nord for byen.